

Nr 69.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på blivande proposition till åtgärder i prisreglerande syfte beräkna dels å tilläggsstat för år 1919 60,000,000 kronor dels ock å extra stat för år 1920 5,000,000 kronor.

I en till riksdagen den 18 mars 1919 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition nr 341 har Kungl. Maj:t därefter föreslagit riksdagen att till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1919 50,000,000 kronor,

dels ock å extra stat för år 1920 5,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Till åtgärder i prisreglerande syfte har riksdagen under nionde huvudtiteln anvisat förslagsanslag till belopp av 90 miljoner kronor å tilläggsstat för år 1918 och 10 miljoner kronor å extra stat för år 1919. Sistnämnda anslag hade huvudsakligen till syfte, att medel skulle finnas till hands för prisregleringens fortsättande, därest så funnes erforderligt, även efter 1919 års ingång, intill dess riksdagen hunne besluta i ärendet.

Efter att hava redogjort för ett av folkhushållningskommissionen framlagt förslag i ämnet har departementschefen för egen del anfört följande:

»Jag vill först framhålla, att då det för år 1918 till prisregleringsåtgärder beviljade anslaget å 90 miljoner kronor hade förslagsanslags natur, det icke överensstämmer med grunderna för budgetväsendet att för utgifter under år 1919 taga i anspråk besparing, som uppkommit å sagda anslag, utan torde nytt anslag böra anvisas till 1919 års utgifter.

Folkhushållningskommissionens nu framlagda beräkning utvisar, att prisreglering i åtskilliga hänseenden måste fortfarande upprätthållas under innevarande år. Det är sålunda en naturlig följd av att staten garanterat jordbrukarna vissa minimipris för vete och råg, som skördas innevarande år, att prisreglering sker å mjölet, för att icke mjölpriset skall stiga i alltför hög grad. Under nuvarande förhållanden ställer sig mjöl av utländskt vete dyrare än av inhemskt. I vad mån detta kommer att fortfara och överhuvud huru prisförhållandena komma att gestalta sig, är ju ännu omöjligt att bedöma, men för närvarande utgör detta höga pris på importerat vete ett ytterligare skäl till prisreglering. För hela kalenderåret 1919 har kommissionen för mjölet beräknat en prisregleringssumma av 38 miljoner kronor. De förutsättningar, på vilka kommissionen byggt denna beräkning, äro naturligtvis ganska ovissa och kunna röna betydelsefull inverkan av huru de allmänna förhållandena utveckla sig såväl inom som utom landet. Skulle å världsmarknaden större prisfall å spannmål inträffa, är det icke uteslutet, att en mer omfattande prisreglering å mjöl än den nu beräknade kan bliva nödvändig. För nävarande saknar jag emellertid hållpunkter för att föreslå någon jämkning i denna beräkning och anser fördenskull densamma böra godtagas.

Det beräknade prisregleringsbeloppet för potatis avser importaffärer, som redan beslutats, och beloppet får därför anses vara någorlunda exakt.

Även de belopp, vilka beräknats för prisreglering under våren 1919 av kalkkväve och apatitsuperfosfat, torde få anses någorlunda säkra. I varje fall läser någon större besparing å dessa belopp icke vara att påräkna.

I de till 5,500,000 kronor beräknade kostnaderna för det lokala livsmedelsarbetet torde visserligen i mån som kristidsåtgärderna avvecklas inskränkningar kunna göras, vilket kommissionen också framhållit. I vad mån detta kan ske är dock ännu ovisst. På grund härav vill jag ej ifrågasätta någon ändring i det härtill beräknade beloppet.

Ävenså synes mig det av kommissionen till oförutsedda prisregleringar beräknade beloppet av 10 miljoner kronor böra nu godkännas.

Då av det för året anvisade anslaget finnes att tillgå en summa

av 8,800,000 kronor, behöves nytt anslag till belopp av 50 miljoner kronor. Anslaget bör påtagligen hava förslagsanslags natur.

För år 1920 torde, såsom i statsverkspropositionen beräknats, böra anvisas ett förslagsanslag av 5 miljoner kronor.»

Motioner.

I sammanhang med förevarande proposition har utskottet till behandling förehått följande i andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner nämligen

1) Nr 92 av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen må dels i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att avtal av ovan nämnda art bliva hävda, då sådant av köparen begäres, dels ock på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 10,000,000 kronor eller det belopp riksdagen kan finna lämpligt för nedbringande av ovanberörda, av Kungl. Maj:t bestämda pris på ifrågavarande gödselmedel.

2) Nr 254 av herr *Månsson* i Backa *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte å extra stat för år 1919 bevilja ett anslag av 15,000,000 kronor för prisreglering av konstgödsel.

3) Nr 255 av herrar *Alvin* och *Hage*, vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett statsanslag å 2,000,000 kronor att användas för förbilligande av radsäningsmaskiner, då inköp av sådana sker av enskilda mindre jordbrukare eller jordbrukaresammanslutningar, och att tilldelning från detta anslag måtte ske enligt grunder, som Kungl. Maj:t fastställer.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Den verksamhet i prisreglerande syfte, som staten under dyrtiden nödgats igångsätta, synes enligt vad utredningen i ärendet ger vid handen ännu icke kunna helt upphöra. Vad särskilt mjölet beträffar, torde de av staten garanterade minimiprisen å innevarande år skördat vete och råg göra en sådan reglering oundviklig. Att emellertid icke obetydliga inskränkningar uti ifrågavarande verksamhet numera kunna göras, därom torde väl knappast råda några delade meningar. I varje fall anser utskottet, att, såsom departementschefen i det vid proposition nr 342 angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor fogade statsrådsprotokoll framhållit, en omläggning av statens prisregleringsverksamhet till att i relativt högre grad ske genom dyrtidsanslaget är principiellt riktig och av omständigheterna påkallad.

För att bedöma i vad mån en förändring i det nuvarande sättet

för verksamhetens bedrivande kan vara lämplig och erforderlig, torde visserligen, såsom departementschefen anført, några mera bestämda hållpunkter icke förefinnas, och utskottet anser därför, att Kungl. Maj:t bör äga jämförelsevis fria händer att förfara efter omständigheterna. Det är heller icke utskottets avsikt att framställa något direkt förslag i berörda avseende. Däremot kan utskottet, utan att vilja ifrågasätta någon förändring i de av Kungl. Maj:t för ifrågavarande ändamål äskade anslagsbeloppen, icke underlåta framhålla några synpunkter rörande verksamheten i fråga, vilka i den mån så lämpligen kan ske torde böra vinna beaktande.

Utskottet ställer sig sålunda tveksamt till frågan, huruvida en reglering av potatispriset fortfarande kan anses vara av omständigheterna betingad. Utskottet är fast mer av den meningen, att, därest icke alldeles särskilda oberäknade förhållanden skulle inträffa, denna prisreglering skulle kunna utan större olägenhet om icke helt upphöra så åtminstone begränsas.

Beträffande de konstgödselmedel, i fråga om vilka enligt vad statsrådsprotokollet ger vid handen visst belopp beräknats för prisreglering, tror sig utskottet med hänsyn till vad som under kristiden förekommit hava anledning uttala önskvärdheten därav att vid statens inköp tillses, att varorna erhållas till pris, som i större mån, än som hittills synes hava ägt rum, stå i överensstämmelse med deras produktionskostnader.

Rörande den lokala livsmedelsorganisationen, för vilken statens kostnader beräknats till 5,500,000 kronor, är utskottet förvissat därom, att Kungl. Maj:t skall låta sig angeläget vara att i samma mån som de olika prisregleringarna upphöra föranstalta om begränsningar i det lokala livsmedelsarbetet, så att kostnaderna härför kunna i största möjliga mån nedbringas.

I fråga om det till oförutsedda prisregleringar avsedda beloppet, vilket synes utskottet avsevärt, hyser utskottet den förhoppningen, att detta anslag med hänsyn till det prisfall, som efterhand kan antagas inträffa, icke skall behöva tagas i anspråk i någon större omfattning.

Vad därefter angår de i ämnet väckta motionerna vill utskottet beträffande herr Magnussons m. fl. motion i dess första del erinra därom, att genom upphävande den 24 januari 1919 av förordningen den 25 januari 1918 (nr 17) angående åtgärder för reglering av handeln med gödselmedel handeln härmed från och med den 27 januari 1919 frigivits. Då vid sådant förhållande det av motionären väckta förslaget torde hava förlorat sitt intresse, saknar utskottet anledning att närmare ingå härpå.

Rörande åter samme motionärs önskemål om anslag till prisregle-

ring å konstgödselmedel torde detta liksom ock herr Månssons m. fl. yrkande i enahanda syfte hava blivit i huvudsak tillgodosett genom de av utskottet här ovan tillstyrkta prisregleringsanslagen, i vilka jämväl beräknats visst belopp för det i dessa motioner avsedda ändamålet.

Beträffande slutligen det av herrar Alvin och Hage framställda förslaget om anslag till förbilligande av radsåningsmaskiner kan utskottet icke biträda detta förslag. Utskottet håller nämligen före, att numera inträdda förändrade förhållanden så långt ifrån att mana till en utvidgning av statens prisreglerande verksamhet, fastmer såsom utskottet jämväl redan ovan antytt böra giva anledning till begränsning i densamma.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må med avslag å den av herrar Alvin och Hage i ämnet väckta motionen till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1919 50,000,000 kronor,
dels ock å extra stat för år 1920 5,000,000 kronor;

2) att de av herr Magnusson m. fl. och herr Månsson i Backa m. fl. väckta motionerna må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och tillstyrkt.

Stockholm den 2 maj 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Hellström, greve Wachtmeister, Persson, Barthelson, friherre Silfverschiöld, Öberg, Sjöblom, Lundström, Sävström, friherre Hermelin, Pettersson, Norin och Ericsson i Arboga.
